

УДК: 336.71 (477)

Баришевська І. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Камашев А. В., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджено реалії та визначено перспективи банківської системи України. Проаналізовано динаміку зміни кількості банків та встановлено основні причини скорочення їх кількості. Визначено структуру власності активів банківської системи України. Досліджено обсяг клієнтського кредитного портфелю та встановлено причини його скорочення. Наведено основні показники результатів діяльності банківської системи за досліджуваний період. Розглянуто SWOT-аналіз розвитку банківської системи України, встановлено сильні та слабкі сторони, можливості та загрози. Виокремлено основні перспективні заходи для нормального функціонування банківської системи України.

Ключові слова: банківська система, активи банківської системи, клієнтський кредитний портфель, SWOT-аналіз, результати діяльності банківської системи України.

Барышевская И. В., кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

Камашев А. В., соискатель высшего образования учетно-финансового факультета, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

БАНКОВСКАЯ СИСТЕМА УКРАИНЫ: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

В статье исследованы реалии и определены перспективы банковской системы Украины. Проанализирована динамика изменения количества банков и установлены основные причины сокращения их количества. Определена структура собственности активов банковской системы Украины. Исследованы объем клиентского кредитного портфеля и установлены причины его сокращения. Приведены основные показатели результатов деятельности банковской системы за исследуемый период. Рассмотрен SWOT-анализ развития банковской системы Украины, установлены сильные и слабые стороны, возможности и угрозы. Выделены основные перспективные мероприятия для нормального функционирования банковской системы Украины.

Ключевые слова: банковская система, активы банковской системы, клиентский кредитный портфель, SWOT-анализ, результаты деятельности банковской системы Украины.

Baryshevska Inna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Kamashev Andrey, applicant higher education, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE: REALITIES AND PROSPECTS

Introduction. *The economic crisis, the depreciation of the national currency, the systemic banking crisis occurring in Ukraine is a source of further instability and slowdown of*

economic growth, rising unemployment, deepening poverty and worsening socio-political situation. Modern state of Ukrainian economy requires a robust and efficient banking system, which plays a key role in stabilizing the financial system upon which we can solve the pressing economic and social problems of development of society.

Purpose. *The purpose of this article is to study the basic indicators of the banking system in Ukraine and systematization of the priority directions of its development.*

Results. *The article investigates the realities and defines the prospects of the banking system in Ukraine. The essence of the banking system as an organizational set of different types of banks in their interrelationship, which exists in one or another country in the corresponding period, is determined. It is noted that banks act as one of the oldest and largest financial intermediary assets. The dynamics of changes in the number of banks is analyzed and the main reasons for reducing their number are determined. The structure of ownership assets of the banking system in Ukraine is determined. The amount of client loan portfolio was investigated and the reasons for its reduction were determined. The main indicators of the banking system performance for the period under study are presented. The SWOT analysis of the banking system development in Ukraine was considered, the strengths and weaknesses, opportunities and threats were identified. The main perspective measures for the normal functioning of the banking system in Ukraine are outlined. It was investigated that the formation of a resource base for the purpose of financial provision of the real sector economy's with sufficient sources of resources is the most important function of the banking system.*

Conclusions. *The banking system of Ukraine is on the path of reform, necessary measures are being taken for normal functioning, including: the strengthening of the banking system of Ukraine and increasing its resistance to crises; the strengthening of confidence in the banking system by depositors and investors; enhancing the activities of banks on attraction of means and their transformation into loans for the real sector of the economy; deepening the integration of the banking system in Ukraine in world financial space.*

Keywords: *banking system, banking system assets, loan portfolio, client, SWOT-analysis, the results of the banking system in Ukraine.*

JEL Classification: *E50; E58; E59.*

Постановка проблеми. Економічна криза, знецінення національних грошей, системна банківська криза, що відбуваються в Україні, є джерелом подальшої нестабільності і гальмування розвитку економіки, зростання безробіття, поглиблення бідності та загострення соціально-політичної ситуації. Сучасний стан економіки України вимагає надійної та ефективної банківської системи, яка відіграє ключову роль у стабілізації фінансової системи, спираючись на яку можна вирішувати нагальні економічні та соціальні проблеми розвитку суспільства. Однією з найважливіших функцій банківської системи є формування ресурсної бази у цілях фінансового забезпечення реального сектору економіки достатніми джерелами ресурсів. За останні роки в економіці і банківській системі України відбулися радикальні зміни,

обумовлені побудовою ринкових засад в країні і негативним впливом світової економічної кризи, тому питання реформування банківської системи України є дуже актуальними на сьогоднішній день.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реформування банківської системи ставали предметом дослідження багатьох науковців, як вітчизняних так і зарубіжних. Серед них, вагомий внесок в дослідження теми зробили: К. Ягупова, М. Швайка, А. Єгоров та інші. Проте, тема з кожним днем набирає все більшої актуальності та потребує подальших досліджень як з теоретичної так і з практичної точок зору.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є дослідження основних показників діяльності банківської системи

України та систематизація пріоритетних напрямів її розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банки виступають одним із найстаріших і найбільших за активами фінансовим посередником. Під час дослідження, нами було встановлено, що перші банки були створені в Італії. На сьогоднішній день, в усіх розвинутих країнах світу існує розгалужена банківська система, в тому числі і в Україні.

Згідно Закону України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III банк – це юридична особа, яка має виключне право на основі ліцензії

Національного банку України здійснювати у сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних та юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття та ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб [1]. Таким чином, можемо зазначити, що основним завданням банку є здійснення посередництва в переміщенні коштів від кредиторів до позичальників. Банківська система – організаційна сукупність різних видів банків у їх взаємозв'язку, яка існує в тій чи іншій країні у відповідному періоді (рис. 1).

Рисунок 1 – Динаміка зміни кількості банків в Україні

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [2]

Нами було встановлено, що кількість банків в Україні поступово зменшується. Так, станом на 01.01.2017 р. ліцензію НБУ мали лише 96 банківських установ, в тому числі 38 з іноземним капіталом та 17 зі 100% іноземним капіталом. Порівняно з 2016 р. їх кількість зменшилася на 21. Причинами такої тенденції стали: порушення банківського законодавства в сфері фінансового моніторингу та прозорості; складне становище на ринку фінансових і банківських послуг. Нами було встановлено, що в структурі власності банківської системи

України відбувались значні зміни. Так, станом на 01.01.2017 р. банки з приватним українським капіталом склали близько 13%, в той час як у 2016 р. зазначений показник склав 36%, банки іноземних банківських груп становили 35% та державні банки – 52%. Внаслідок переходу системного ПАТ «Приватбанк» у стовідсоткову власність держави частка державних банків в структурі активів банківської системи України значно зросла протягом IV кварталу 2016 р. та станом на 01.01.2017 р. становила 52 відсотка (рис. 2).

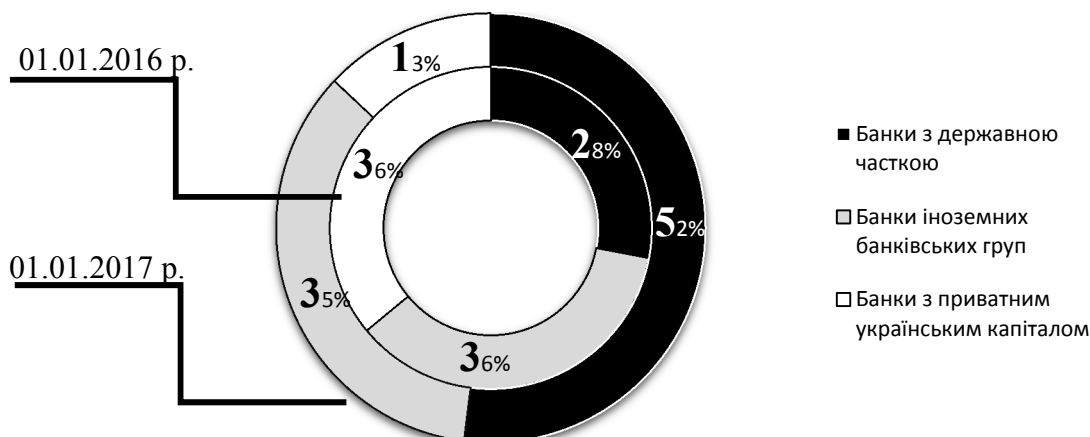

Рисунок 2 – Структура власності активів банківської системи України, %

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [3]

Протягом 2016 р. обсяг клієнтського кредитного портфелю скоротився на 0,4% та станом на 01.01.2017 р. складав 1005,92 млрд. грн. Скорочення загального обсягу кредитного портфелю відбувалося внаслідок зменшення протягом року суми кредитів,

наданих фізичним особам. За підсумком 2016 р. їх обсяг знизився на 10,4%. Кредити, надані суб'єктам господарювання за підсумком року навпаки збільшилися майже на 2% та на початок 2017 р. становили 1005,92 млрд. грн. (рис.3).

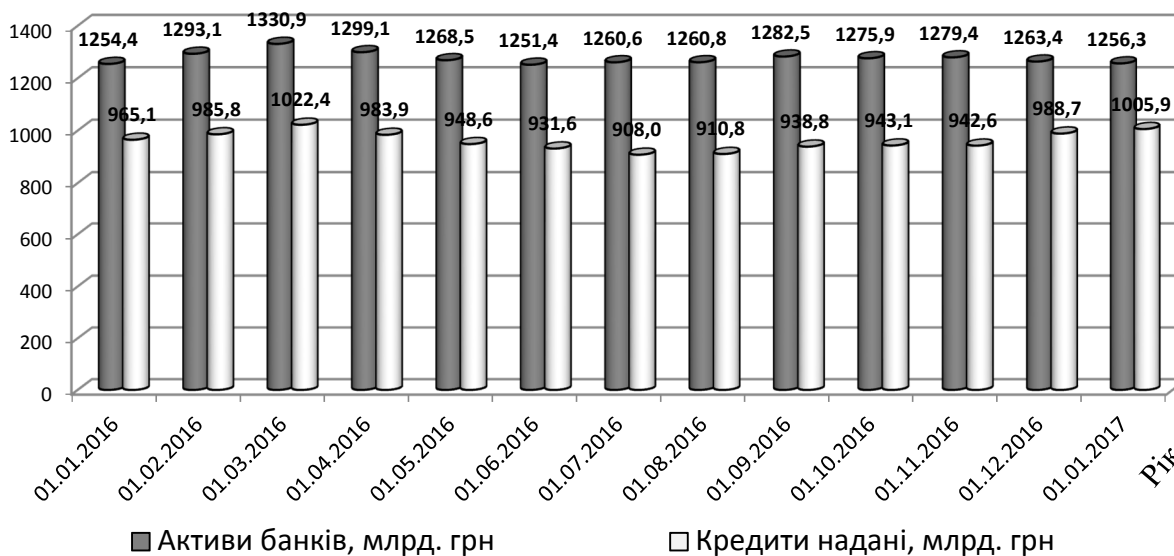

Рисунок 3 – Динаміка активів банківської системи України, млрд грн

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [2]

Варто відмітити, що протягом 2016 р. 43 банківські установи збільшили статутний капітал на загальну суму 105,72 млрд грн. Акціонери усіх груп збільшували статутний капітал переважно з метою підтримки власного бізнесу. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному

впливу на стабільність банківської системи» від 04.07.2014 р. №1586-VII, мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, збільшено з 120 млн грн до 500 млн грн [4].

З метою виконання положень Закону, Національним банком України розроблено

графік поступового приведення статутного капіталу у відповідність до вимог, а саме до розміру, не меншого, ніж: 120 млн грн – до 17 червня 2016 р.; 200 млн грн – до 11 липня 2017 р.; 300 млн грн – до 11 липня 2018 р.; 400 млн грн – до 11 липня 2019 р.; 450 млн грн – до 11 липня 2020 р.; 500 млн грн – до 11 липня 2024 р. [2].

Для поглиблення дослідження, в табл. 1, нами було наведено основні показники результатів діяльності банківської системи України. В результаті аналізу, нами було встановлено, що за підсумком 2016 р. доходи банків України, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, знизилися на 4,3% в

той час як витрати зросли на 31,7%. Фінансовий результат діяльності банківської системи України за підсумком 2016 р. був від'ємним.

Причиною такої тенденції було отримання збитків від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами, а також скорочення процентних доходів, обсяг яких порівняно з відповідним періодом минулого року зменшився на 62% [3, с.18].

Під час дослідження нами було здійснено SWOT-аналіз розвитку банківської системи України, в результаті чого було виявлено сильні та слабкі сторони, можливості та загрози (табл. 2).

Таблиця 1 Основні показники результатів діяльності банківської системи України, млн грн

Показник	01.01.2014 р.	01.01.2015 р.	01.01.2016 р.	01.01.2017 р.
Чистий процентний дохід	49051	54086	39066	44169
Чистий комісійний дохід	20999	23387	22568	24180
Результат від торгівельних операцій	3304	15511	21490	8243
Чистий операційний дохід від основної діяльності	73354	92984	83124	76592
Чистий інший операційний дохід	-7207	-5486	-3424	-1315
Чистий операційний дохід	66147	87498	79700	75277
Інший дохід	5566	5064	4577	5674
Загальні адміністративні витрати	40672	44614	36742	39356
Відрахування в резерви	27975	103297	114541	198310
Податок на прибуток	1630	-2383	-406	-418
Фінансовий результат поточного року	1436	-52966	-66600	-159387
Коефіцієнт ефективності діяльності	138,43%	154,48%	167,14%	152,34%
ROA	0,12%	-4,07%	-5,46%	-2,48%
ROE	0,81%	-30,46%	-51,91%	-26,56%

Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [2]

Таблиця 2 Матриця SWOT-аналізу перспектив розвитку банківської системи України

S – СИЛЬНІ СТОРОНИ:	W – СЛАБКІ СТОРОНИ
1) забезпечення емісії національної грошової одиниці; 2) доступність банківських послуг на всій території України; 3) розширена мережа банківських продуктів, яка весь час оновлюється; 4) забезпечення кредитування економіки; 5) орієнтація банківської системи на потреби клієнтів (маркетингова філософія).	1) недосконалість нормативно-правового забезпечення; 2) наявність політичного впливу на процес прийняття рішень; 3) технічна залежність банківського сервісу; 4) недостатня фінансова грамотність населення; 5) постійне зменшення кількості банківських установ, та як наслідок - скорочення робочих місць; 6) недосконалість проведення кредитної політики, що призводить до банкрутства і подальшої ліквідації.
O – МОЖЛИВОСТІ	T – ЗАГРОЗИ
1) вдосконалення банківських технологій для різних верств населення; 2) застосування маркетингових стратегій щодо надання банківських послуг; 3) забезпечення дотримання концепції соціально-етичного маркетингу.	1) недовіра населення до банківської системи України; 2) нестабільність економічного розвитку України; 3) посилення банківської конкуренції; 4) поява альтернативних небанківських фінансово-кредитних установ.

Джерело: розробка автора

Долаючи слабкі сторони і загрози (табл. 2), які стоять перед банківською системою України, її формування має низку економічно та соціально важливих цілей:

утворення рівного балансу економічної нерівності та вирішення частини ключових соціальних проблем;

посилення соціальної відповідальності фінансового сектору;

досягнення сталого розвитку: підвищення рівня життя населення, подолання бідності, тощо [7, С.42].

Аналізуючи зміни до банківського законодавства, варто відмітити, що сьогодні вони спрямовані на запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи. На сьогоднішній день, одним з нагальних питань залишається «якість» капіталу та прозорість його використання. Особливості формування та обліку статутного капіталу банків полягають у достовірному відображенні інформації про внески акціонерів (учасників) за спрощеною процедурою до офіційної реєстрації результатів емісії акцій за рахунок змін до Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [7, С. 154].

Сучасний стан економіки України вимагає надійної та ефективної банківської системи,

яка відіграє ключову роль у стабілізації фінансової системи, спираючись на яку можна вирішувати нагальні економічні та соціальні проблеми розвитку суспільства. Однією з найважливіших функцій банківської системи є формування ресурсної бази у цілях фінансового забезпечення реального сектору економіки достатніми джерелами ресурсів. За останні роки в економіці і банківській системі України відбулися радикальні зміни, обумовлені побудовою ринкових засад в країні і негативним впливом світової економічної кризи [8, С.72].

Висновки. Отже, можемо зробити висновок, що станом на 01.01.2017 р. ліцензію Національного банку України мали 96 банківських установ (в тому числі 38 банків з іноземним капіталом). Обсяг активів банківських установ збільшився та становив 1,256 млрд грн. Частка банків з приватним українським капіталом станом на 2017 р. складала близько 13%, банків іноземних банківських груп – 35 відсотка. Збільшення мінімального обсягу статутного капіталу банківських установ триватиме щорічно до 500 млн грн до 11.07.2024 р.

Під час дослідження, було встановлено, що банківська система України стоїть на шляху реформування, проводяться необхідні

заходи для нормального її функціонування, діяльності банків із залучення коштів та їх серед яких: зміцнення банківської системи трансформації в кредити для реального України, підвищення її стійкості до криз; сектора економіки; поглиблення інтеграції зміцнення довіри до банківської системи з банківської системи України у світовий боку вкладників та інвесторів; активізація фінансовий простір.

Література:

1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Національний банк України [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
3. Національне рейтингове агентство «Рюрік» [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://rurik.com.ua>.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи [Електронний ресурс] : закон України від 04.07.2014 р. №1586-VII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Баришевська І. В. Нормативно-правові та практичні аспекти формування та обліку статутного капіталу комерційних банків / І. В. Баришевська, А. Ю. Корабахіна // Сталій розвиток економіки. – 2015. – № 4. – С. 150-156.
6. Ягупова К. А. Банківська система України: реалії та перспективи / К. А. Ягупова // Культура народів Причорномор'я. – 2014. – № 267. – С. 71-74.
7. Швайка М. А. Стан та шляхи реформування банківської системи України / М. А. Швайка // Економічний часопис XXI. – 2017. – №163. – С. 67-71.
8. Звіт про фінансову стабільність НБУ [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
9. Егоров А. Е. Проблемы деятельности коммерческих банков на современном этапе развития экономики / А. Е. Егоров // Деньги и кредит. – 2008. – №6. – С. 24–30.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), "On banks and banking activities", available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 08 October 2017).
2. The national Bank of Ukraine, available at: <http://www.bank.gov.ua> (Accessed 08 October 2017).
3. National rating Agency "Rurik", available at: <http://rurik.com.ua> (Accessed 08 October 2017).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), "On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding prevention of negative impact on the stability of the banking system", available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 08 October 2017).
5. Baryshevska, I. V. and Korabahina, A. Yu. (2015), "Legal and practical aspects of the formation and registration of the share capital of commercial banks", *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 4, pp. 150-156.
6. Yagupova, K. A. (2014), "The banking system of Ukraine: realities and prospects", *Kuljtura narodiv Prychornomor'ja*, vol. 267, pp. 71-74.
7. Shvayka, M. A. (2017), "Condition and ways of bank system of Ukraine reforming", *Ekonomichnyj chasopys XXI*, vol. 163, pp. 67-71.
8. The national Bank of Ukraine (2016), "The financial stability report of the NBU", available at: <https://bank.gov.ua> (Accessed 08 October 2017).
9. Egorov, A. E. (2008), "Problems of commercial banks at the modern stage of development of the economy", *Denjghy i kredyt*, vol. 6, pp. 24-30.